

LUNDS UNIVERSITET

Att rösta med ett klick

En explorativ studie om e-röstning som utjämningsinstrument för valdeltagandet

Abstract

This paper seeks to provide insight on the status and fertility of e-voting as a leveling agent in the municipalities of Haparanda and Botkyrka, which has the lowest voter turnout in Sweden. Through quantitative surveys in the townships, and further interviewing the development manager of the Swedish election committee. The collected material on e-voting was tested on parts of the rational choice theory and primarily its effects on the opportunity cost of voter participation. With the ambition to answer the following research questions:

- *Can the possibility of e-voting affect voter turnout in municipalities with lower voter participation?*
and
- *What is the viewpoint of the inhabitants of these municipalities and the election committee on e-voting?*

Furthermore, thorough literature research, to understand what e-voting has contributed to neighboring countries as well as of the facilitating of elections. As a parallel to opportunity cost, facilitating plays a role in the greatness of the opportunity costs. The tested hypothesis proved that according to the voters, e-voting could be sufficient to lower the opportunity cost and increase participation. Despite this, regarding the expert from the election committee, a extent transformation of the current analog voting procedure can cause unwanted trust issues and affect turnout on the other end.

Nykelord: E-röstning, utjämning, alternativkostnad, valdeltagande, röstningsprocess

Antal ord: 9598

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	4
1.1 Bakgrund.....	4
1.2 Syfte, målsättning & forskningsfråga.....	5
1.3 Studiens disposition.....	5
2. Teoretiska ramverk.....	6
2.1 Definitioner.....	6
2.2 Tidigare forskning.....	6
2.2.1 Valets Prkataliteter.....	7
2.2.2 Fallet Estland.....	7
2.3 Teoretiska överväganden.....	9
2.4 Rationella choiceteorin.....	10
3. Metod & Material.....	11
3.1 Metod och forskningsdesign.....	11
3.2 Avgränsningar.....	12
3.3 Enkätundersökningen.....	12
3.4 Redovisar bortfall.....	15
3.5 Intervju med Carl-Niclas Odenbring.....	15
4. Resultat & Analys.....	16
4.1 Deskriptiv statistik.....	16
4.2 Resultat från intervjun.....	22
4.3 Hypotesprövning.....	23
5. Slutsats & Diskussion.....	25
5.1 Förslag till framtida forskning.....	27
6. Referenser.....	28

1. Inledning

Sverige skall bli det främsta landet i världen på digitalisering, men vilka delar av samhällsapparaten som egentligen skall undergå denna transformation är än outforskad. Det digitala vinner mer mark än någonsin och finner än en naturlig plats i stora delar av våra liv, via så kallade e-legitimationer och två-steps autentisering är brukandet för att förvalta värdefull privat information som bankärenden och deklARATIONEN digitalt än frekvent (Bank-ID, 2021). Parallellt övergår stora delar av statsapparaten till att erbjuda digitala tjänster för att erbjuda närmre och effektivare service, ofta benämnt som e-förvaltning. Trots det finns det delar som inte tillgått en sådan effektivisering än, däribland rösträtten.

Trots Sveriges framgångar som en nation med en stark demokratisk tradition, som lyckats hitta sin naturliga hemhörighet i allt från klassrum till styrelsemöten är vår omvärld och förutsättningar i en konstant rullning. Denna konstanta transformation som skiftar samhällets förutsättningar och disposition har krävt av oss, och kommer med all sannolikhet fortsätta kräva att människan tvingas till att anpassa sig till även i de allra mest högtidliga avseenden. Däribland kommer den traditionella demokratin möta vissa förändringar i linje med samtidens nya förhållning- och tillvägagångssätt. Den nya agendan kommer således kräva anpassning av vissa traditioner, är röstningsprocessen en av dessa?

Vid valet 2018 riktade OSSE:s observatörer brysk kritik mot delar av den svenska valprocessen, däribland bristande effektivitet. Mot bland annat att valsedlarnas positionering i vallokalen brister i anonymiteten vid deltagande. Eftersom klimatförändringen nu är ett faktum har problematik angående valets miljöpåverkan även lyfts. Där Sverige fick ytterligare kritik från OSSE:s observatörer, både i hänseende i de logistiska problemen vid distribuering av de 673 000 000 valsedlar som fysiskt måste transporteras över riket, och inte minst det faktiska miljöavtrycket av produktionen de dessa 673 000 000 valsedlar (OSCE, 2018).

Hur denna förändring skall behandlas är därom under diskussion, och hur de förändrande förutsättningarna som teknologiska framsteg skall appliceras. En fråga som har varit aktuell sen skapelsen av internet är om valdeltagande kan ske digitalt, speciellt sen utvecklingen av block-chain tekniken har metoden blivit en reell möjlighet. Men är det en rimlig aktualitet i länder som redan har ett relativt högt valdeltagande? Det kan menas att högt valdeltagande i en välfungerande demokrati har ett egenvärde i sig, och eftersom allt valdeltagande är relativt bör även dessa utforska sina möjligheter att utveckla sina metoder i denna sträva till samtiden.

1.1 Bakgrund

En implementering av e-rösträtten har diskuterats sen sekelskiftet som både ett effektivare tillvägagångssätt för medborgaren, miljövänligare och säkrare system, utan någon vidare framgång än spridda diskussioner. Den digitala rösträtten i val till nationella församlingar har redan implementerats i länder som Estland, vissa regioner i Schweiz, utlandsboendemedborgare i Frankrike, och ett flertal länder testat sig än fram (NDI, 2013). I Sverige är däremot utvecklingen mager. Senast den 22:a augusti 2021 lämnade riksdagsledamoten Ann-Sofie Lifvenhage (M) in ett förslag att utreda möjligheten (Riksdagen, 2021). Därom har under de senaste decennierna ett flertal motioner formulerats i riksdagen som manifesterar att ämnet bör aktualiseras, tillmötesgått begränsad politisk medvind.

Valdeltagandet i Sverige är generellt högt, de senaste 20 åren har det genomsnittliga valdeltagandet i riksdagsvalet legat på ca. 83,5% av de röstberättigade, jämfört med Finland som i valet 2019 hade ett valdeltagande motsvarande 71,4% (Grönlund & Strandberg, 2019: 5). Valåret 2018 var det

genomsnittliga valdeltagandet till riksdagsvalet 87,2%, med högst deltagande i Lomma kommun (93,9%) och lägst deltagande i Haparanda kommun (72,8%), följt av Södertälje kommun (77,5%) och Botkyrkas kommun (78,2%) (SCB). En märkbar differens i valdeltagandet mellan de ovannämnda kommunerna med en skillnad på ca. 20–10 procentenheter. Därtill har förtidsröstandet ökat markant, från 23,1% 2002 till 37,1% i valet 2018 (ibid.). Trenden indikerar på att valdeltagandet skiljer sig åt med över 20 procentenheter i extremfallen och en efterfrågan till flexibla alternativ i röstprocessen, samt att det kan existera en övertro på traditionen att fysiskt gå och rösta i en vallokal i september.

1.2 Syfte, målsättning & forskningsfråga

Den märkbara skillnaden skapar incitament att undersöka vilka förklaringsmodeller som ligger till grund för det relativt begränsade valdeltagandet i de ovannämnda kommunerna och hur dessa resultat eventuellt kan påverkas av en implementering av e-röstning. Denna studie syftar till att utreda e-röstningens fruktbarhet som röstningsalternativ i områden med bristande valdeltagande, i detta fall, Haparanda-, Botkyrka och Södertäljes kommun. Genom att undersöka vad digitaliseringen av rösträtten kan innebära för valdeltagandet i de områden som genererar betydligt lägre valresultat än riksgenomsnittet. Ambitionen är således att förstå e-röstningens eventuella möjligheter, men framför allt undersöka e-rösträttens bidrag som en metod till en utjämning av valdeltagandet bland populationen. Detta genom att beakta den tidigare forskning och teoretiska uppfattningar inom rationella choiceteorin, men också att pröva dessa uppfattningar och deras precision bland befolkningen via en enkätundersökning samt en intervju med en representant från valmyndigheten, utvecklingschef Carl-Niclas Odenbring. Eftersom det är medborgarnas förtroendevalda som stiftar ramverket för själva röstningsprocessen finns det ett relevant värde i att undersöka inte bara de praktiska möjligheterna till elektroniska val. Utan det bör vara en förutsättning om medborgarens inställning och vilja till att kunna rösta digitalt för att elektroniska val skall finna sig i verkligheten, vilket studien ämnar till att göra.

Studien syftar således till att studera inverkan av e-rösträtten bland invånarna i områden med lågt valdeltagande – och se om det kan påverka dess invånare till att delta mer i den svenska demokratin när andra alternativ till deltagande erbjuds. För att bidra med generella slutsatser till den helhetsförståelsen och till doktrinen om valdeltagande genom att besvara följande forskningsfrågor:

Kan möjligheten till e-röstning påverka valdeltagandet i kommuner med särskilt lågt valdeltagande?

och

Hur ställer sig dess invånare och valmyndigheten till denna möjlighet?

1.3 Studiens disposition

Inledningsvis kommer läsaren göras bekant med den kontext och bakgrund som ligger till grund till studiens forskningsfrågor, relevans samt syfte. Det första kapitlet kommer sedan följas av studiens teoretiska ramverk, som bland annat består av: förtydliganden om e-röstningens realitet i grannländer och definitioner av brukade begrepp, tidigare forskning om e-röstning och valdeltagande, tidigare utredningar om e-röstning, studiens valda teori; rationella choiceteorin och presentation av studiens hypoteser som skall prövas. Det tredje kapitlet presenterar studiens metodologiska tillvägagångsätt och vissa metodologiska överväganden. Kapitlet presenterar även ett ramverk för metoderna för insamling av materialet, dvs. enkäten och intervjun. Vidare kommer kapitel fyra, som kommer presentera resultatet av det insamlade materialet i två subkategorier. Del 4.1 kommer presentera den insamlade data från enkäten med de slutsatser som kan dras ifrån respektive material. Respektive kommer del 4.2 presentera insamlad information ifrån intervjun. I kapitel 5 kommer själva hypotesprövningen av det presenterade

resultaten i kapitel 4. Avslutningsvis kommer resultaten, analysen och studiens slutsatser att diskuteras i diskussionsavsnittet. Vidare kommer studien avslutas med förslag och lärdomar inför framtida forskning. I kapitel 6 återfinns referensmaterialet.

2. Teoretiska ramverk

2.1 Definitioner

- *E-röstning*: Elektroniska system som på något sätt brukar teknologi för att fungera korrekt kan definieras som e-röstning, eller i bredare mening elektronisk röstning. Metoden kräver en gedigen digital infrastruktur, verifiering, pålitlighet och säkerhet. I denna uppsats kommer följande ansats till e-röstning att brukas: ”att också tillämpa e-röstning över internet från vilken plats som helst, dvs. i okontrollerade miljöer” (SOU, 2013: 44).
- *Valdeltagandets paradox*: Akademiker som behandlar rationellt beteende synonymt med nyttomaximering menar att delta i omfattande val inte är motiverat i fråga om att maximera sin egen nytta. Sannolikheten att individens röst kommer påverka utfallet är så pass liten att den inte anses motiverad i relation till den ansträngning det är att gå och rösta (Ferejohn & Fiorina, 2014).
- *Alternativkostnad*: Vid bedömning av brukandet av ändliga resurser är alternativkostnaden den fiktiva kostnad som är förlorad av att inte nyttja ett visst alternativ (Ekolex.se). I fallet av valdeltagande kan alternativkostnaden vara tidsåtgången för att gå till vallokalen, informera sig om alternativen eller pengarna för transporten till vallokalen.

2.2 Tidigare forskning

Den tidigare forskningen om e-röstning som röstningsalternativ är i Sveriges fall än relativt begränsad. Därom har ämnet behandlats i en statlig SOU från 2013 och framför allt studerats på avstånd, dvs. e-röstningens implementering och försök till implementering i andra länder. Det finns däremot forskning från införandet av e-röstning i Estland, samt metoder institutioner brukar för att motivera väljare att rösta.

Den statliga utredningen bidrar till ett berett informationslyft genom att sammanställa lärdomar från e-röstningens med-/motgångar bland utredningar och pilotförsök i grannländer som Danmark, Norge, Finland och Estland. Utredningen presenterar stater tre frekventa förhållningsätten till e-röstning; det första är att länder inte vill använda sig av e-röstning alls, det andra är att e-röstning kan vara aktuellt i kontrollerade miljöer, dvs. i vallokaler exempelvis. Det tredje är att e-röstning kan vara aktuellt i okontrollerade miljöer, dvs. att deltagaren kan befinna sig var som helst men delta via internet (SOU, 2013: 44). De främsta möjligheterna samtliga länder finner är att e-röstning kan vara fördelaktigt i röstprocessens effektivitet, i bland annat behandlingen av röster och en mer korrekt framställningen av resultaten. Det finns också stora fördelar för att uppmuntra valdeltagande för individer som har svårigheter med att infinna sig i den fysiska vallokalen, i regel handikappade människor (SOU, 2013; 45-7). Därom finner utredningen vissa avgörande frågetecken som även haltade e-röstningens framgång i övriga Norden. Där den mest tongivande i de pilotförsök till e-röstning som har prövats har intresset för alternativet varit begränsat. Författarna pekar på att tendensen är att där det generella valdeltagandet är högt med hög tillit till valprocessens och dess legitimitet är intresset för e-röstning relativt lägre än i

länder med lägre valdeltagande, där motsvarande intresse för e-röstning är betydligt högre (SOU, 2013: 45), exempelvis Storbritannien som i parlamentsvalet 2019 hade ett deltagande på 67,3% (Clark, 2019).

2.2.1 Valets praktikaliteter

Professor Richard Sinnott har på uppdrag av Europa Kommissionen bedrivit forskning om valdeltagande i EU-valet. Den trend som då observerades var ett minskande deltagande i EU-valet och i denna regi fick han uppdraget att undersöka varför. Denna studies inkludering i detta avsnitt ämnar till att ge viss bakgrund till hur till de förutsättningar och synsätt med ingångar för utvecklandet av åtgärder för att öka valdeltagande.

Författaren argumenterar att faktorer som påverkar valdeltagande kan kategoriseras som *underlättande* och *mobilisering*, vilket kan generera klarhet till frivilligt ickedeltagande alternativt icke-deltagande på grund av omständigheter. Tesen är således att underlättande av valdeltagande sänker icke-deltagande på grund av omständigheter, och, hög nivå av mobilisering sänker frivilligt icke-deltagande (Sinnott, 2005: 53). Därmed finns det vissa interaktioner som kan påverka dessa antaganden, hög mobilisering kan fungera som en motvikt mot lågt underlättande, och, högt underlättande kan motverka vikten av mobilisering (ibid.). Denna studies ambition är därom att studera metoder för att höja valdeltagandet via institutionella medel, likaså på individnivå. Därför kommer endast underlättande insatser på dessa två nivåer att beaktas i den tidigare forskningen av Sinnott.

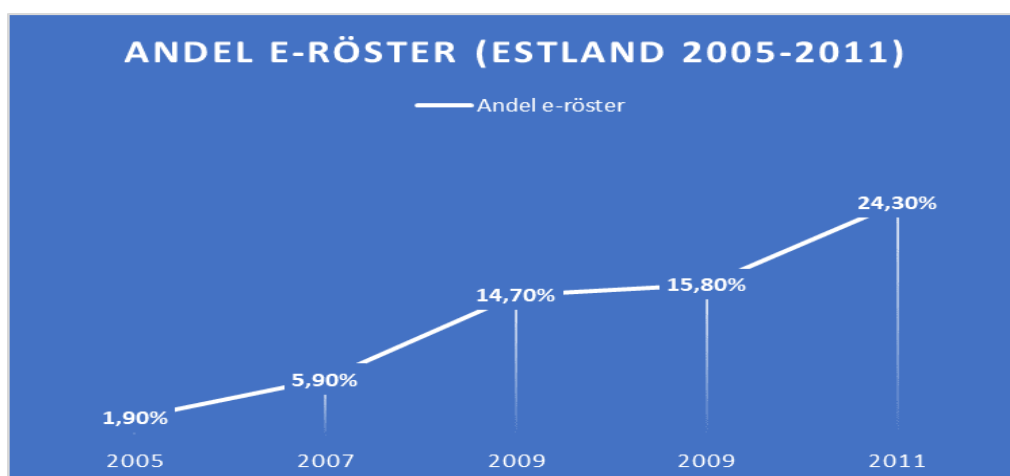
Institutionell facilitet: Denna kategori kan delas upp i två subkategorier, i den ena kategorin ingår faktorer som kan tänkas påverka valdeltagande. Exempelvis valet av månad, dag och timmar valet äger rum, tillgängligheten av vallokaler, alternativ i valdeltagande (förtidsröstning, poströstning etc.), om valet är obligatoriskt eller inte med mera. Den andra subkategorin är hur väl samhället förbereder individen att delta i val. Dessa variabler kan vara opartisk information kopplat till valet, kvaliteten på mediabevakningen kopplat till kampanjer eller val, tillgängligheten av information för individen etcetera (Sinnott, 2005: 54)

Individuell facilitet: Denna kategori berör individer på olika sätt, eftersom alla individer har olika livssituationer. Men också tidsmässiga begränsningar, avstånd till vallokal, familjeansvar och jobbsituation. Individuell facilitet kan också beröra individens utbildningsnivå, mediekonsumtion och politisk kompetens (Sinnott, 2005: 55).

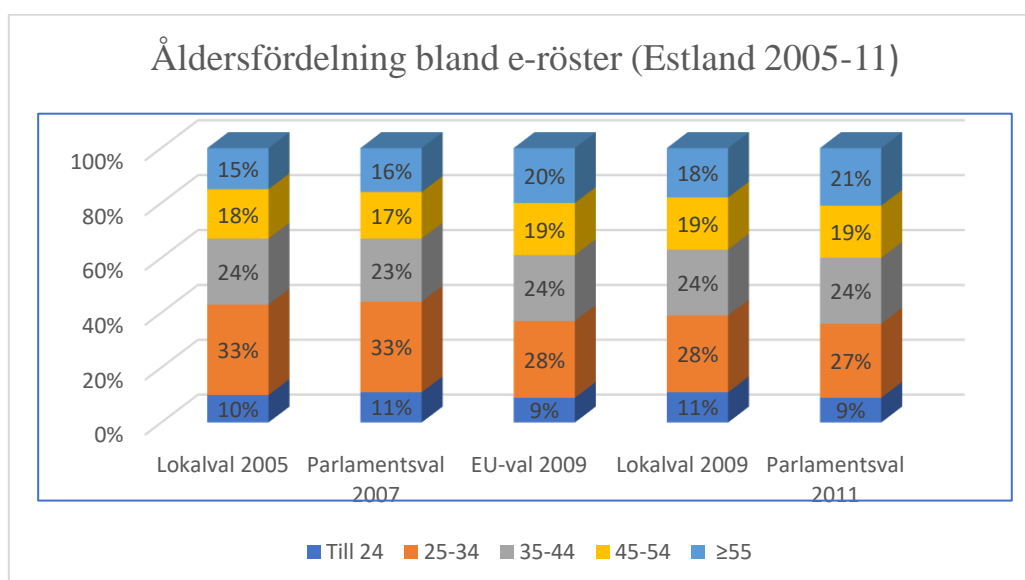
2.2.2 Fallet Estland

En framgångsrik implementering av e-röstning har sedan 2005 brukats i Estland. I artikeln *E-voting: Lessons from Estonia* behandlar Tsahkna förutsättningarna, lärdomar och implementeringens effekt på röstningen och röstningsbeteende i Estland. Estland har sedan självständigheten från Sovjetunionen år 1991 varit en digital pionjär, med en omfattande digitalisering av statsapparaten. Dessa reformationer med bland annat digitala id-kort har möjliggjort e-röstning som en naturlig fallenhet när det implementerades år 2005 (Tsahkna. 2013: 59–60). Som nämnt i tidigare stycke, har Estlands inställning som förutsättning till e-röstning varit att det skall kunna förekomma i okontrollerade miljöer via internet, som ett komplement till de traditionella röstningsmöjligheterna. Systemet har utvecklats för att både garantera en röst per person, och för att trygga anonymiteten. Ett av de främsta argumenten mot användandet av e-röstning är just icke-garanterad anonymitet och säkerhet. Därmed bemöts denna kritik i Estlands fall med att de digitala id-korten och möjligheten till digital autentisering, vilket likställer själva röstningsproceduren till andra digitala tjänster som kräver anonymitet, digitala autentiseringar och individuella signaturer (Tsahkna, 2013: 63).

Resultatet av införandet av e-röstning som ett alternativ har gett vissa insikter, metodens popularitet är därom påvisad med 24,3% av rösterna var i form av e-röster i valet 2011, dvs. en ökning på 18,4 procentenheter sen alternativet erbjuds för första gången i parlamentsval år 2007 (Tsahkna, 2013: 64).

(Fig. 1 Andel E-röster i lokal-, parlaments- och EP val.) (Elektroonilise haäletamise statistika, 2011)

(Fig. 2. Äldersfördelning bland valdeltagare som röstade med alternativet E-röstning.) (Elektroonilise haäletamise statistika, 2011).

Ett antagande vid införing var att underlätta för utlandsboendemedborgare och likväl förväntades metoden framför allt brukas av de yngre röstberättigade. Därom bevisar utfallet att metoden är populär och brukas bland alla åldrar. Därtill lyfter även författaren att e-röstning används mer frekvent av kvinnor än bland män (Tashkna, 2013: 63-4).

Införandet av e-röstningen har varit framgångsrikt i att sänka alternativkostnaderna i Estland, inte minst i att processen tar i genomsnitt 6 minuter, till skillnad ifrån 44 minuter vilket är den genomsnittliga tidsåtgången för att fysiskt gå och rösta i vallokalen i Estland. Därtill anser 75% av de som röstade digitalt att själva processen var smidigare än alternativet. Studien påvisar även andra fördelar som e-röstning medför, undersökningen menar att e-röstningen mellan åren 2005–2011 totalt sparade åtgången av mänskliga resurser med 1 500 arbetsdagar (Tashkna, 2013: 64)

Den tidigare forskningen lämnar utrymmen för att ämnet skall undersökas vidare, speciellt med inriktning på dess aktualitet i Sverige, då det i huvudsak skett teoretiska överväganden på dess fruktbarhet i Sverige – på metanivå.

2.3 Teoretiska överväganden

Teorins roll syftar till att underlätta studiens relevans och förståelsen för studier i samma genre. För att kunna sträva efter att besvara frågeställningen om e-röstningens inverkan likväl för att studera varierande nivåer av valdeltagande. Med det sagt, kommer studien i hänsyn till studiens omfattning inte kunna studera samtliga bidragande faktorer. Utan ge uppskov för ett strategiskt urval av vissa delar av teorin som undersöks. Dessa generaliseringar kan ifrågasättas på god grund, då det finns uppfattningar om att de inte hör hemma i samhällsvetenskapen (Teorell och Svensson, 2007: 47-8). Därom kräver studier i verklighetens abstraktionsnivå vissa förenklande, som grundar mina val att söka svar med vissa avgränsningar. Enkäten kan således behandlas som ett fall av väljarkåren i utsatta områden i allmänhet, för att kunna bidra med underlag om den komplexa verklighet som råder i väljarbeteenden. Genom att knyta an till teorin rationella choice med empirin kommer en hypotetisk-deduktiv metod att prägla studiens ambitioner (Teorell & Svensson, 2007: 51). Som även syftar till att motivera mitt val av teori. Eftersom delar av teorins berättelser stämmer väl med empirin om valdeltagande, och mitt område av studie.

Med utgångspunkt i bakgrunden och delar av rationella choiceteorin har följande hypoteser formulerats för studiens hypotesprövning. Därav är min studie en teoriprövande studie, som eventuellt kommer kunna addera till eller försvaga teorins slutsatser. Studien ämnar till att testa följande hypoteser, som i sig skall provas på det insamlade datamaterialet:

Hypotes 1:

H0= Möjligheten till att rösta digitalt är inte fördelaktigt för valdeltagandet i kommuner med lågt valdeltagande

H1= Möjligheten till att rösta digitalt är fördelaktigt för valdeltagandet i kommuner med lågt valdeltagande.

Hypotes 2:

H0= Individer tycker inte det är ansträngande att rösta i svenska val

H1= Individer tycker att det är ansträngande att rösta i svenska val

Hypotes 3:

H0= Väljare anser att möjligheten till e-röstning inte sänker alternativkostnaden för att delta i val

H1= Väljare anser att möjligheten till e-röstning sänker alternativkostnaden för att delta i val

Hypotes 4:

H0= Valmyndigheten tror inte att e-röstning kan öka valdeltagandet i kommuner med lågt valdeltagande.

H1= Valmyndigheten tror att e-röstning kan öka valdeltagandet i kommuner med lågt valdeltagande.

2.4 Rationella choiceteorin

Likt andra teorier är diskussionerna om rationella choiceteorin både ris och ros, därtill appliceras teorin tvärvetenskapligt vilket skapar en mångsidig karaktär. Teorin kan generellt tolkas som ett närmande vid studier av sociala fenomen vars karaktär består av ett par metodologiska antaganden (Lovett, 2006: 240). Dessa tre antaganden är följande:

1. Den diskreta målmedvetna aktören: I världen av sociala fenomen existerar det enheter kapabla till att handla målmedvetet. Denna aktör kan ofta refereras till människan. Individer som har förmågan att utifrån vissa förutsättningar och alternativ, välja ett eller flera tillvägagångsätt och agera på dessa. Därom är antagandet baserat på ett par delantaganden. Det är nämnvärt att dessa aktörer inte nödvändigtvis behöver vara individer, det kan exempelvis också vara kollektiva agenter. Dessa agenter behöver heller inte alltid handla i ett målmedvetet sätt, utan bara att de är kapabla till denna handling. Samt kräver inte det tron på att meningsfullt handlande inte är påverkat av externa faktorer så länge individen har ett par alternativ under en viss tid.
2. Nyttoteorin: Detta antagande bygger på att individen värderar beslut beroende på vinster och förluster, och inte överväger det slutgiltiga resultatet i lika mån. Således kan var individ tillskrivas en matematisk funktion, som presenterar de vinster respektive förluster utifrån olika handlingar.
3. Rationalitetsantagandet: Kan delvis ses som nära besläktat med nyttoteorin, som andra sidan av samma mynt. Detta antagande ger hur individen kommer förhålla sig till sin nyttofunktion, med antagandet att individen vill optimera sin nyttofunktion. Således kan antagandet om nyttoteorin och rationalitetsantagandes anses beroende av varandra.

Det gemensamma myntet av antagande (2) och (3) kan dock komma att kräva vissa distinktioner. I händelse att en individs beslut beror på vad en annan individ kan komma att göra är distinktionen en nödvändighet. Detta ger upphov för Nashjämvikt som en del av rationalitetsantagandet för att förhålla sig till mer komplexa resonemang än handlingen i relation till nyttoteorin.

Rationell choiceteorins tre antaganden bidrar vid studier av sociala fenomen men har även vissa begränsningar och skall inte antas kunna appliceras på samtliga fall. Teorin är till viss del beroende av att fallet innehar en begränsad målmedveten handling. I fall där detta inte existerar, om så finns, kan exempelvis vara då individen handlar helt utifrån slumpen, då kommer rationella choiceteorins applicerbarhet vara begränsad. Därom anses inte fallet vara så när det kommer till valdeltagande, vilket gör teorin lämplig.

Rationella choiceteorin har trots det naturliga applicerbarhet av dess antaganden kopplat till individuellt valdeltagande påvisat brustit i att förklara *paradoxen om valdeltagande* i omfattade val, som i exemplet om det svenska riksdagsvalet. Paradoxen påvisar att individens möjlighet att påverka valresultatet är ofta matematiskt obefintligt, men trots detta faktum gör individen ett målmedvetet val i att delta i valet. Således utsätter sig individen för vissa alternativkostnader som den hade kunnat undvika genom ett rationellt agerande - att inte delta i valet alls (Feddersen, 2004). Således bör det räcka med relativt små alternativkostnader för att hämma det rationella valdeltagandet. Dessa kan vara i form av tid, ansträngning, dåligt väder eller finansiella kostnader. Därom är motsatta handling ett faktum, att dessa individer är villiga att bruka ansträngning, finansiella kostnader och tidsåtgång, eller i vissa fall till och med riskera att utsättas för våld eller arresteringar för att delta i val.

I denna studie kommer ett följande närmande och tolkning av rationella choiceteorin att brukas, framför allt i relation till den ovannämnda paradoxen för att testa e-röstningens relevans om det likt Estland kan tänkas vara ett smidigare sätt att rösta på i relation till alternativkostnaderna.

3. Metod & Material

Kapitlet syftar till att presentera och motivera den valda forskningsdesign, studiens metod och dess begränsningar. Därtill kommer tillvägagångssättet för enkäten och intervjun att framställas samt studiens behandling av materialet.

3.1 Metod och forskningsdesign

Studien kommer arbeta primärt med primärkällor via de direktobservationer av väljarkåren och av intervjun med Carl-Niclas Odenbring. För att besvara frågeställningen om alternativet e-röstning som komplement till dagens röstningsalternativ är direktobservationer lämpligt ifrån de kommuner som deltar i val i en mindre utsträckning än riksgenomsnittet. Detta är fördelaktigt för min holistiska ansats, där analysenheterna bland annat är röstberättigade i de tre kommunerna Haparanda kommun, Södertälje kommun och Botkyrkas kommun. Genom att observera de tre kommunerna med lägst valdeltagande med en tillräckligt stor population, i detta fall bör $n > 29$ respondenter från var kommun ge en tillräcklig normalfördelning för att både få svar av de som deltar i val, och ge en viss representation från de som väljer att inte delta. Det insamlade datamaterialet från enkäten spridd i dessa kommuner kommer att utgöra underlaget till hypotesprövningarna i hypotes 1, hypotes 2 och hypotes 3.

Studien kan anses ha en holistisk ansats vilket kommer kräva vissa förenklade av verkligheten och uppgiftens slutsatser. Därom kan de kombinerade insamlingsmetoderna bidra till ett bredare infallsvinkel och således åtgärda denna utmaning. För att få insikter om hur experter ser på området och för att få en större bredd och ett mer ingående djup kommer studien kompletteras med en intervju med utvecklingschef Carl-Niclas Odenbring på Valmyndigheten. Detta komplement ämnar till att ge insikt i att kartlägga expertens syn på e-röstning och valdeltagande. Vilket kan via en kvalitativ innehållsanalys ge insikter i e-rösträttens möjlighet, brister och funktion som mekanismen att underlätta valdeltagandet för svenska medborgare. Materialet från intervjun kommer utgöra underlaget till hypotesprövning för hypotes 4.

Eftersom ämnet är relativt utforskat i Sverige kommer uppsatsen te sig som en empirisk och explorativ studie med kombinerade metoder. Genom att kartlägga bristande valdeltagande samt fruktbarheten av möjligheten till digital rösträtt, kommer denna företeelse vara relativt isolerad och avgränsat vilket talar för det kvantitativa tillvägagångssättet. Med huvudsakligt fokus på insamlingen av data bland den svenska väljarkåren som är bosatt i de områdena med lägst valdeltagande. Vidare kommer en komparativ härledning föras av respondenternas svar i relation till delar av rationella choiceteorin, som anses fruktbar i studier om valdeltagande. Denna ansats kommer delvis pröva teorin i praktiken, och belysa eventuella begränsningar.

3.2 Avgränsningar

Det delvis hermeneutiska förhållningsättet kommer bygga på vissa strategiska urval av delar inom rationella choiceteorin för studiens precision och omfattning. De sekundärkällor som berörs återfinns i huvudsak i kapitlet tidigare forskning. Med motivering att bidra kumulativt till den gemensamma bildningen, inom de områden som är relevant för studiens syfte. I linje med studiens syfte är denna studies ambition att pröva e-röstningens fruktbarhet i vissa områden, som i regel deltar mindre i demokratin än andra. Således kommer det ställa krav på precisa syftesformuleringar och avgränsningar.

En utmaning kommer att bli att applicera avgränsningarna mellan de kombinerade insamlingsmetoderna, då de skiljer sig i mängd information som kan nyttjas från analysenheterna. Därtill kommer ett strategiskt urval av länder som erbjuder samma möjlighet kan vara av intresse men kan förmodligen vara mer fruktbar i bakgrunden för att aktualisera ämnets relevans samt för att se förutsättningarna för eventuell implementering i Sverige. Dessa är utvecklingen sen införandet i Estland och pilottester i de nordiska grannländerna. Trots det, kommer inbladningen av jämförbara länder vara begränsad för studien i sig, då dessa inte anses vara av intresse för det insamlade datamaterialet eller dess resultat, utan mer användas som referensmaterial för att grunda studien i. Trots studiens kombinerade insamlingsmetoder kommer avgränsningarna med gemensamt drag te sig olika. Eftersom studien behandlar e-röstningens som komplement i röstningsalternativ för facilitetisering av valdeltagande kommer det endast undersöka faktorer kopplat till denna kategori, som tidigare nämnts undersöka inte alternativa förklaringsmodeller som mobiliseringsnivå. Intervjun kommer endast bejaka experternas syn på bristande valdeltagande och uppfattningar om e-rösträttens bidrag. Den kvantitativa kommer fokusera på ett urval av medborgarnas syn på röstning, e-rösträttens och valdeltagandets alternativkostnader. Därom kommer båda delarna endast ta hänsyn till valdeltagande i bemärkelsen av lågt valdeltagande eftersom det är studiens primära syfte. Således kommer studien inte ägna sig åt att förklara valdeltagandets framgångar i områden där valdeltagandet är över de tre kommuner med lägst valdeltagande.

Det kommer även krävas en viss avskalning av teorin eftersom mina hypoteser kommer kunna testa teorin i relation till en viss population, i en viss tid och med vissa omständigheter. Således kommer teorin specificeras med hjälp av abstraktionsstegen för att presentera vilka delar av teorin mot vilka antaganden som skall prövas.

3.3 Enkätundersökning

Denna studie kommer att genomföras med hjälp av direktobservationer i form av en digital enkätundersökning. Anledningen till att direktobservation är aktuell är på grund av att vikten av primärkällor i bred skala och minimering av intervju effekt. I linje med den kritik som riktas mot kvalitativa metoder av mindre omfattning beskrivs av sociologen Repstas följande ”Det värdefulla med observationer är att den ger forskaren direkt tillträde till socialt samspel och sociala processer som intervjuundersökningar och textanalyser ofta bara kan ge indirekt och andrahandkunskap om” (Teorell & Svensson, 2007), vilket förstärker motiveringen till det kvantitativa metodvalet. Därtill är det nämnvärt att individers valdeltagande kan anses som ett ’känsligt’ ämne, som kan påverka intresset för vilja delta i undersökningar i dessa slag. Därom kommer individen inte bemötas med någon direktkonfrontation, vilket kan tala för den digitala undersökningen (ibid.)

- 3.2.1. **Operationalisering av variabler:** För att studie skall vara fruktbar kommer det krävas en operationalisering av fenomen som valdeltagande, alternativkostnad och e-rösträtt. Eftersom ett par av dessa begrepp kan anses att dela en tydlig generell uppfattning kan det operationaliseras på många sätt (Esaiasson et al, 2017: 56). För att fånga in variationen av uppfattningar om alternativkostnaden, kommer enkätens utformning vara beroende av pilotundersökningen samt den tidigare empirin som undersöker praktikaliteter i val, samt lämna utrymme till att respondenternas upplevda alternativkostnader med ett öppet svarsalternativ. Således kan pilotenkäten eventuellt få grepp om vissa tendenser som bidrar till att människor inte deltar i val och dessa kan sedan presenteras, kombinerat med ett öppet svarsalternativ i studiens enkätundersökning.

Utmaningar med reliabiliteten kommer framför allt te sig i att mäta vad jag verkligen vill mäta. I detta fall kommer det te sig i att framför allt nå rätt målpopulation geografiskt, dvs. individer boendes i dessa områden. Eftersom webbenkäten kommer att publiceras på internet kan i princip vem som helst delta, trots geografisk hemvist.

- 3.2.2. **Beskrivning av populationen:** Undersökningen kommer endast att avgränsa sig i geografiska mått. Eftersom undersökningen syftar till att undersöka delar av den svenska väljarkåren som anser sig själva bo i de utvalda kommunerna. Denna begränsning har också i syfte att begränsa mängde deltagare till en hanterbar nivå. Antalet observationer som studien ämnar till att göra är >29 per kommun.
- 3.2.3. **Urval:** Eftersom min målpopulation överstiger omfattningen och resurserna för studiens syfte kommer studien använda sig av stickprovsundersökning i stället för en totalundersökning. Samt att genomföra en så pass omfattande undersökning i praktiken kräver både mer tid och resurser än vad som avsatts för denna studie. Urvalets omfattning måste därom vara stort nog för nivån av acceptans av felmarginalen. Likaså är det viktigt att det skattade urvalet anses representativt nog för att kunna dra några slutsatser om verkligheten alls. Därtill kan ett för litet urval, leda till snedvridningar av datamaterialet och att den enskildas svar har allt för stor påverkan på tolkningen. Detta kan ge allt för stora begränsningar av vilka slutsatser eller tendenser som överhuvudtaget kan utläsas. Därav har jag bestämt mig för att inte kommuner som genererar <30 respondenter inte kommer att användas som underlag för att styrka eller förkasta hypoteserna.
- 3.2.4. **Materialinsamling:** Undersökningen kommer att genomföras så transparent och öppet som möjligt. Analysenheterna (individerna) kommer att vara medveten om syftet till undersökningen, studien ämnar således vara en öppen observation. Datamaterialet till studien planeras att inhämtas via en webbenkätundersökning. Metoden är fördelaktig för sin resurseffektivitet, begränsade tidsåtgång och för att underlätta omkodningen. Med det sagt, genomförs studien med begränsade resurser, således kan det leda till att insamlingen via enkäten inte garanterar tillräckligt underlag. Som i min mening är avgörande för att få en studie som kommer kunna skapa ett vetenskapligt bidrag.
- 3.2.5. **Tänkbara täckningsfel, mätfel och bortfall:** Utmaningar med enkäten är att mätfel och bortfall förväntas vara stort och att ett bristande intresse bland respondenterna leder till ett för litet stickprov. I och med att COVID19 fortfarande är aktuellt begränsas mina alternativ. Därför anser jag att undersökningen genomförs säkrast digitalt i form av en webbenkät. Därom kommer det bidra till eventuella utmaningar för enkätens träffsäkerhet. För att stickprovet skall stämma överens med min målpopulation, kommer första frågan tvinga respondenten att fylla i vilken kommun den bor i, av alternativen analysenheterna, dvs. Botkyrka, Södertälje och Haparanda kommun. I syfte att motverka eventuell övertäckning. Det kan skapa eventuella frågetecken och mätfel om frågorna uppfattas som otydliga eller ytterligare funderingar kring frågan uppstår. En annan fallgrop kan vara om frågan i sig missuppfattas av deltagarna och ger svar bortom intentionen, vilket kommer att påverka undersökningens validitet. För att minimera dessa kommer en pilotenkät göras för en testgrupp för att begränsa dessa fallgropar och behandla otydligheter, i syfte att förbättra enkätens precision. En annan utmaning är osammanhängande svar, eftersom ett par frågor i enkäten är följdfrågor kan de som svarat ett visst svar förväntas svara på följdfrågan. Det finns en viss risk att respondenterna missar denna följdfråga och således kan det analyserade datamaterialet anses icke-konsekvent, eftersom dataunderlaget delvis brister. Denna risk är dock än hypotetisk, men kan komma att kommenteras i bortfallfrekvensen (fig. 3).

3.4 Redovisat bortfall

Variabelbortfall vid datainsamlingen har förekommit, det innebär att alla respondenter inte har svarat på alla frågor. Detta kan bero på en mängd olika faktorer som endast kan spekuleras i. Därom kan det konstateras att frågor som besvaras med öppna svar möter ett större bortfall än de frågor som redan har angivna alternativ. Eller så kan det bero på att respondenten missförstått eller missat frågan, eller att respondenten inte upplever svarsalternativen precisa och hoppat över frågan. Trots detta, är bortfallen enstaka fall och kan upplevs som slumpmässiga, förutom i fallet i fråga 12 (öppet svarsalternativ), men bör inte påverka materialets eller studiens trovärdighet. Nedan presenteras redovisat bortfall efter fråga och bortfallsfrekvens:

Fråga	Variabelbortfall (frekvens)
5	1
6	1
11	5
12 (Öppet svarsalternativ)	22 (Notera öppen fråga)

(Fig. 3: Bortfallsfrekvens).

Undersökningen har haft vissa begränsningar med att nå invånare boendes i Södertälje, med ett bristande intresse och problem med spridning av studien i de Facebookgrupper som finns för Södertäljeboende har endast 13,9% av respondenterna (av 79 st) hemvist i Södertälje. Således når Södertälje inte kravet för studiens acceptans för stickprovsstorlek på minst 29 respondenter. Denna undertäckningen gör att studien inte kommer kunna behandla den insamlade materialet från Södertälje eller dra slutsatser för Södertäljebors räkning. De svaren kommer alltså filtreras ur för analysen.

3.5 Intervju med Carl-Niclas Odenbring

Att komplimentera underlaget för denna studie har jag utöver enkäten valt att genomföra en intervju med Carl-Niclas Odenbring, utvecklingschef på Valmyndigheten. I hopp om tillgå expertinformation på ämnet om just valets process, som i linje med Valmyndighetens huvudsakliga uppdrag att *”ansvarar centralt för genomförandet av val och landsomfattande folkomröstningar”* (Valmyndigheten, 2022). Således är myndigheten en stödfunktion till kommuner, länsstyrelsen och andra aktörer i valprocessen. Verksamhetens ramverk sätts av politisk styrning via rådande lagstiftning. Valmyndigheten är också delaktiga i diverse forum om e-röstning med länder som redan har infört systemet bland annat Estland, Schweiz och Kanada för att se vilka för-/nackdelar som finns med elektroniska val. Intervjun kommer tills stor del vara strukturerad, vilket innebär att respondenten kommer få tillgång till frågorna med god marginal till dess att intervjun äger rum. Anledningen till att en tydlig struktur och förberedda frågor och disposition är av vikt beror till stor del på att jag upplever att ämnet eventuellt kan kräva viss efterforskning för att kunna bidra med innehåll för att besvara frågeställningen. Med det sagt, kommer det lämnas utrymme, beroende på respondentens svar och samtalets gång att följa upp vissa delar samt få representantens naturliga intryck. Detta för att fånga upp eventuella latent budskap och likväl antaganden.

4. Resultat & Analys

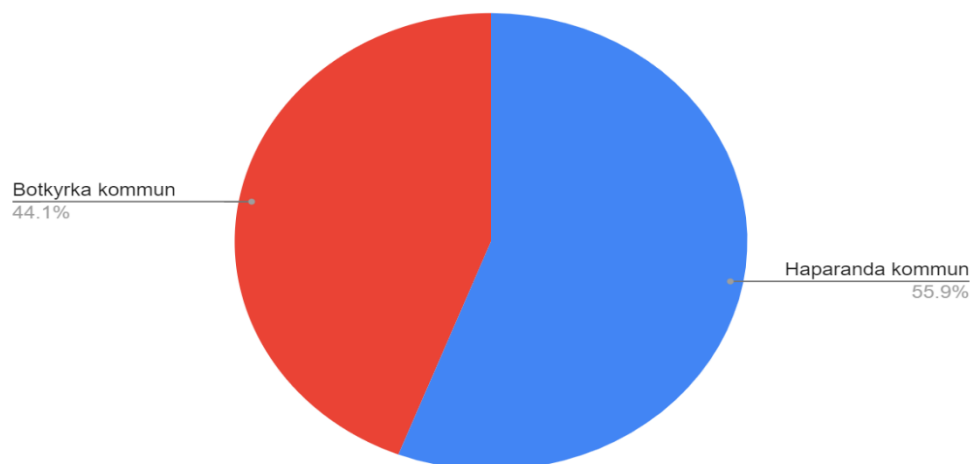
4.1 Deskriptiv statistik

Totalt deltog 79 personer från Södertälje, Botkyrka och Haparandas kommun. Därom misslyckades datainsamlingen få in tillräckligt med svar från boende i Södertälje kommun, där endast 11 individer deltog. Därav kommer analysen inte inkludera boende i Södertälje eftersom dataunderlaget anses vara bristfälligt. Således återstår 68 individer tillhörande Botkyrkas kommun (44,1%) och Haparanda kommun (55,9%)

4.1.1 Beskrivning av stickprovet

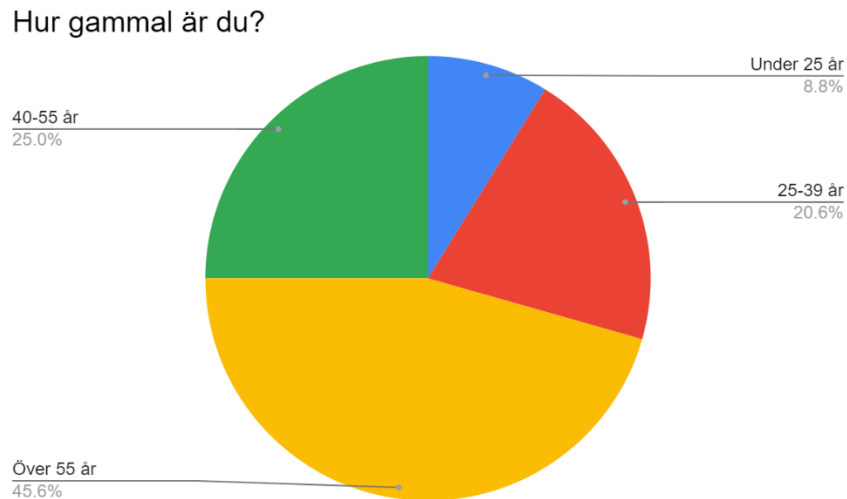
Följande kapitel ämnar till att förtydliga populationens/ stickprovets profil, i syfte att förtydliga vilka som är respondenterna och deras karaktär. Eftersom det kan påverka vilka slutsatser som eventuellt kan dras och om vilken population slutsatserna kan dras om.

Vilken av följande kommuner bor du i?

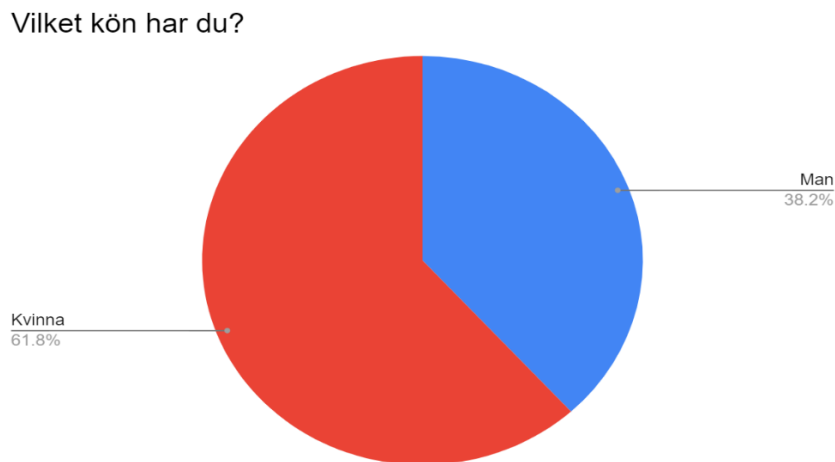
(Fig. 4: Respondenternas hemmahörande ort)

Bland respondenterna var det lite färre respondenter hemmahörande i Botkyrka kommun. Därom bedömer jag att eftersom skillnaden endast handlar om 8 personer, motsvarande drygt 11 procentenheters skillnad kommer inte det läggas någon större vikt på denna nämnda skillnad.

(Fig. 5: Åldersfördelning bland respondenterna)

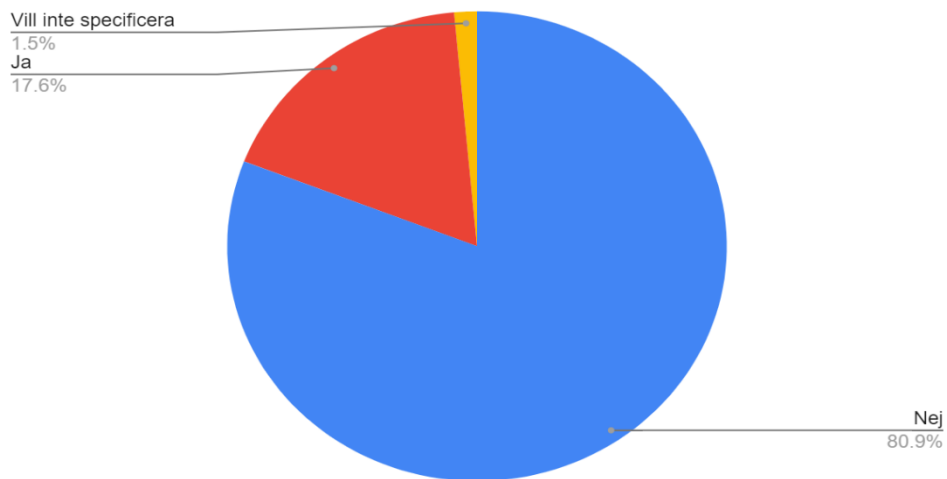
Åldersfördelning bland respondenterna i Botkyrka och Haparanda kommun. Som diagrammet visar är populationen inte helt normalfördelad vilket begränsar eventuella slutsatser, med framförallt en överrepresentation bland åldersgruppen över 55 år. Störst skillnad är att 45,6% av respondenterna är över 55 år och 8,8% av respondenterna är under 25 år.

(Fig. 6: Könsfördelning bland respondenterna)

I figur 6 framgår att könsfördelningen i stickprovet är något överrepresenterat av kvinnor (61,8%) motsvarande 42 av respondenterna, de manliga respondenterna är något färre på 38,2%, motsvarande 26 stycken respondenter.

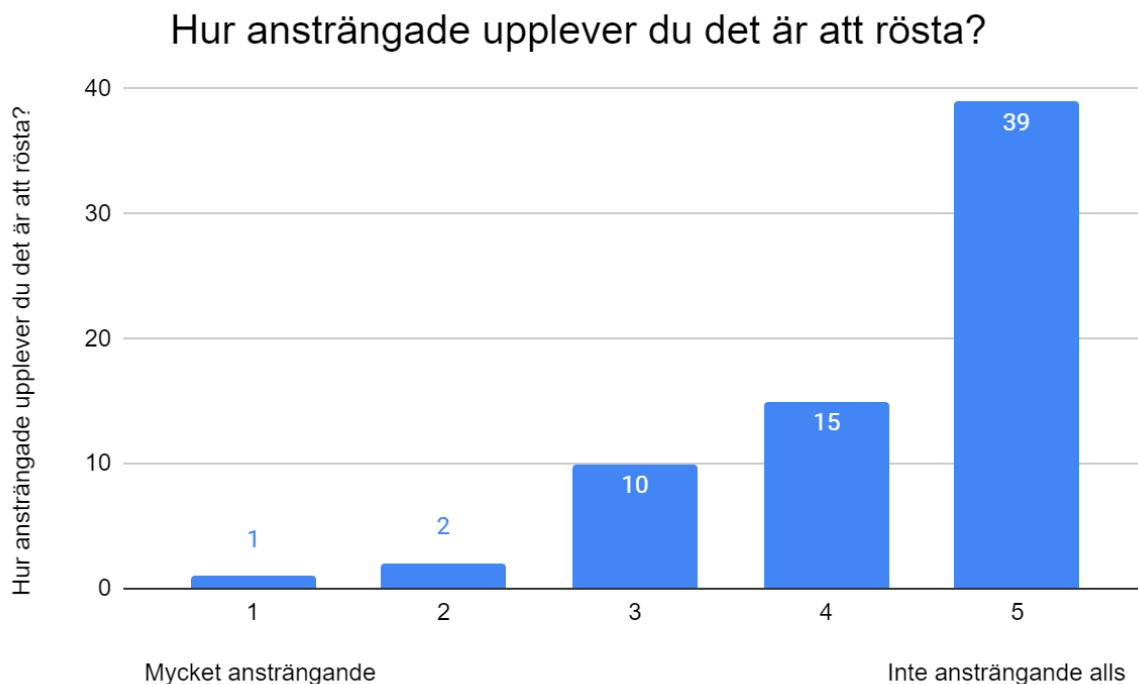
Har du någonsin avstått ifrån att rösta i riksdagsvalet?

(Fig. 7: Om respondenten avstått ifrån valdeltagande till riksdagsvalet)

Figur 7 syftar till att påvisa det generella valdeltagandet, om individer har någonsin avstått från att rösta. Notera att en individ inte vill ange, och får en procentuell motsvarighet på 1,5%. Det bör noteras att varje individs svar kan påverka diagrammet i oproportionerlig mån, men i relation till det tidigare nämnda observerade valdeltagandet 2018 är det rimligt att ca. 17-18% avstår ifrån att rösta.

I följdfråga till valdeltagandet ber enkäten om skälet till att individen har tidigare valt att avstå. Av de 11 insamlade svaren varierar de. Två tendenser finns därom att utläsa, det primära är att individerna inte visste vilket parti de ville rösta på eller kände tillhörighet till. Och, i linje med studiens tes, var det 3 av dessa 11 (27%) som hänvisar till vad som kan klassas som alternativkostnader. Dessa var följande: "Var sjuk", "Lång väg" och "Sov".

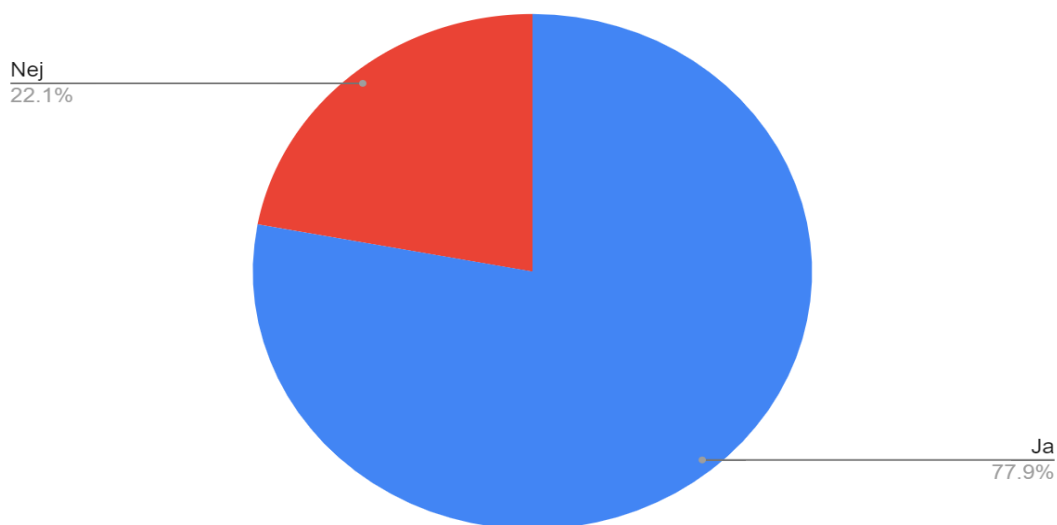
(Fig. 8: Hur ansträngande respondenterna upplever röstningsprocessen)

Trots paradoxen om att inte delta i val och att det går emot de antaganden om höga alternativkostnader inom rationella choiceteorin menar en tydlig majoritet av respondenterna att de inte upplever processen att rösta som speciellt ansträngande alls. Därmed finner vi att kategori 3 & 4 upplever att processen ändå är lite eller medelansträngande, vilket kan tyda på att de upplever vissa alternativkostnader för att rösta. Endast 3 individer upplever processen som ganska eller mycket ansträngande, om det är tillräckligt från att hindra dem att rösta är därom inget vi kan uttala oss om. Men vi kan misstänka att det skapar vissa begränsningar i själva valdeltagandet.

4.1.2 Respondenternas inställning till elektroniska val

Följande kapitel kommer presentera den deskriptiva statistiken som ämnar till att forma uppfattningar om respondenternas syn på e-röstning och dess eventuella effekt på deras valdeltagande.

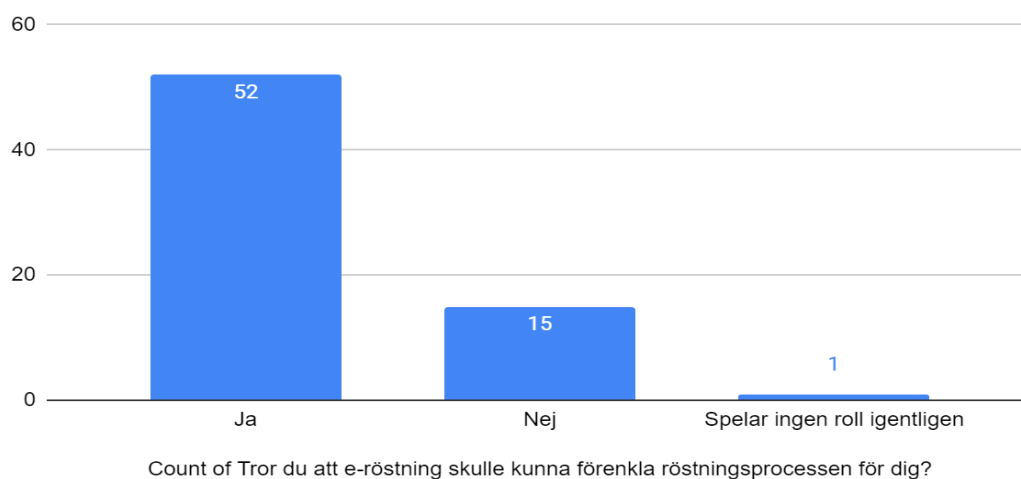
Skulle du vilja kunna rösta digitalt i riksdagsvalet?

(Fig. 9: Hur respondenterna ställer sig till att rösta via e-röstning)

Figur 9 påvisar att bland respondenterna finns det ett stort intresse för att kunna rösta digitalt, motsvarande 77.9% av de 68 respondenterna skulle vilja ha möjligheten till att rösta digitalt med vissa antaganden om pålitliga system etcetera. Med det sagt är frågan i sig, eftersom systemet inte har prövats rent hypotetiskt vilket kräver vissa förenklande av verkligheten.

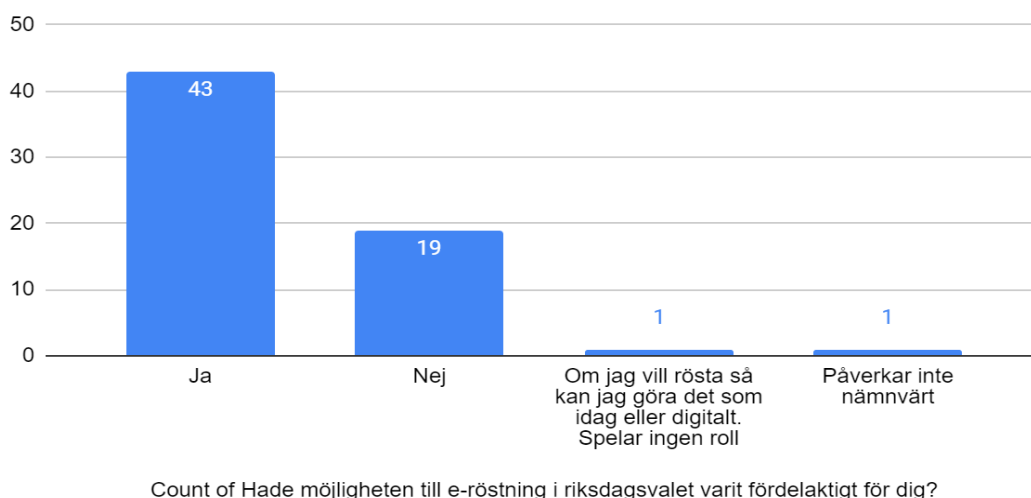
Tror du att e-röstning skulle kunna förenkla röstningsprocessen för dig?

(Fig. 10: Frekvenstabell av respondenters tro på e-röstning för enklare röstningsprocessen).

Stapeldiagrammet ovan ger frekvensen av respondenterna som tror eller inte tror att ett elektroniskt röstningsalternativ hade förenklats röstningsprocessen för dem. Staplarna påvisar att 76% tror att de hade varit enklare, medan 22% tror inte det. En individ är likgiltig, motsvarande 1,47% av respondenterna.

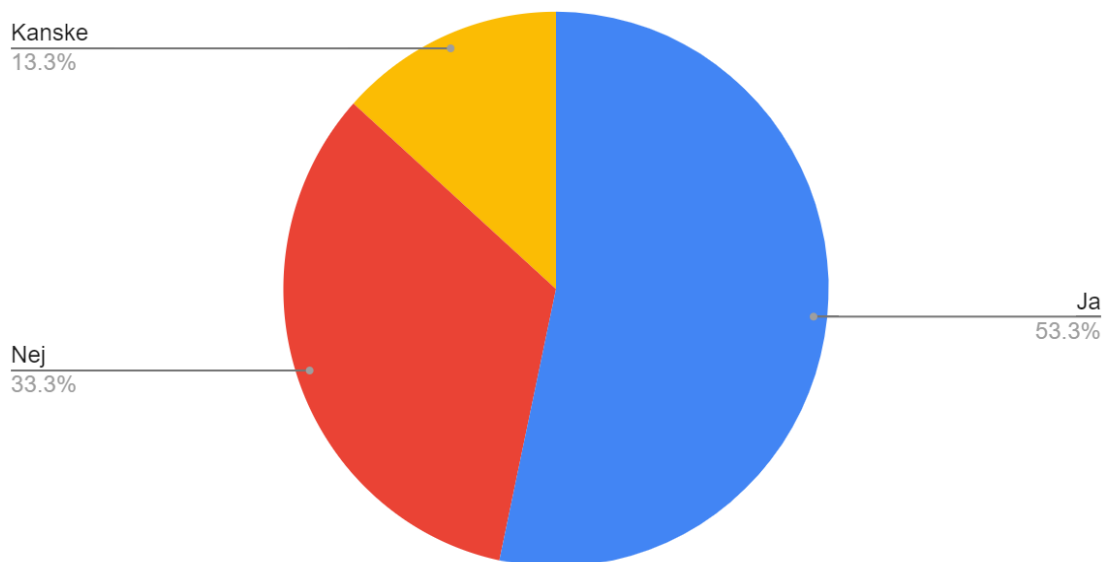
Hade möjligheten till e-röstning i riksdagsvalet varit fördelaktigt för dig?

(Fig. 11: Stapeldiagram om e-röstning hade varit fördelaktigt för respondenten)

Diagram 11 redovisar svaren från respondenterna som förmodar att möjligheten till e-röstning hade varit fördelaktigt för dem. 67% ($43/64=0,6718$) anar att det hade varit fördelaktigt, 31% ($20/64=0,3125$). Obs! Eftersom individen som menar att det "påverkar inte nämnvärt" inkluderas bland dessa).

Om du tidigare har avstått ifrån att rösta, tror du att du hade gjort det om möjligheten till e-röstning fanns?

(Fig. 12: Kan e-röstningen bidra till ökat valdeltagande)

I diagram 10 påvisar att det finns en tro om att valdeltagande kan möjliggöras ytterligare genom införande av e-röstning. Därmed bör svaren betraktas för vad de är, dvs. hypotetiska. Det finns vissa incitament som påvisar att det finns en positiv inställning bland respondenterna till att delta i val digitalt, därom bygger dessa på antaganden om framtiden och ett välutvecklat system som inte kan garanteras idag.

4.2 Intervju med representant från Valmyndigheten

Carl-Niclas beskriver tidigt i intervjun att valmyndigheten har i sig inget ansvar för valens deltagarnivå följande; *vi (valmyndigheten) har inte explicit i uppgift att öka valdeltagande, ..., det är partiernas uppgift att försöka förmå folk att vilja rösta*” (Carl-Niclas Odenbring, 2021). Med det sagt, har valmyndigheten ett ansvar som Carl-Odenbring beskriver som att var väljare skall vara tillräckligt informerad om hur denna går till väga för att delta i val om individen önskar att delta. Utifrån denna längtan är valmyndighetens roll att se till att de kan delta och vet hur man gör för att det hela skall vara en relativt smärtfri process. Därtill att valdeltagandet skall vara enkelt, lättillgängligt och tillgå de som vill delta. Om fallet är att vallokalen inte följer det gällande regelverket faller det under valmyndighetens ansvar. För att verka för möjliggörandet av valdeltagande om viljan att rösta finns, sker detta på en bred front med bland annat utvecklandet av förtidsröstning, ambulerande röstlokaler och samarbeten med postutdelning. Ur detta perspektiv menar Odenbring att dagens valprocess *”uppfyller tillgänglighetsaspekten tillräckligt bra i Sverige”* (2021). Denna målsättning är därom utifrån det lagstadgade ramverk som är fastställt, vilket innebär att deras handlingsutrymme är relativt begränsat och kommer kräva lagändringar för att implementera nya system. Dessa förändringar kan vara allt ifrån införandet av e-röstning till att valsedlar får skickas digitalt i stället för det OSSE kritiserade system med fysisk distribution. Således är medborgarnas intresse för e-röstning av vikt för ett eventuellt införande av e-röstning, eftersom det är medborgarnas förtroendevalda som kan förändra stora delar av den institutionella faciliteten.

Därom tillägger Odenbring att det kan diskuteras på marginalen om den sista promillen som är röstberättigade men som eventuellt kan uppleva att det än finns trösklar som hindrar dem att delta i val. Odenbring menar att enligt myndighetens bedömningar är e-röstningsverktyg inte nödvändigtvis tillräckligt övertygande för att det skall vara tillvägagångsättet för att nå dessa. Eftersom e-röstning i sig kan skapa en annan problematik som oönskad påverkan på förtroendet för val, vilket kan ge effekt på det totala valdeltagandet. Odenbring menar att dagens system är så pass analogt och genomarbetat vilket gör att förtroendenivån till svenska val och i huvudsakligen dess resultat är solid. Att genomföra förändringar av dessa system kan innebära en oönskad effekt på nivån av förtroende för valet och dess utfall.

Att valmyndigheten inte har något ansvar för att påverka valdeltagandet kan ses som ett antagande som kan understrykas på grund av Sveriges höga valdeltagande. Odenbring menar att *”det extremt höga valdeltagandet i våra riksdagsval, det gör att vi känner oss trygga i att de som vill rösta har möjlighet och har kunnat göra sin röst hörd”* och *”uppfyller tillgänglighetsaspekten tillräckligt bra i Sverige”* (Odenbring, 2021), vilket kan tyda på att e-röstningen inte nödvändigtvis kommer bidra för att sänka tröskeln för valdeltagandet utan att det kan vara andra förklaringsmodeller som ligger till grund för det relativt låga valdeltagandet, som exempelvis bristande intresse.

Trots att metoden för svenska val är beprövad och tillitingivande, har OSSE:s kritik mot framför allt distributionen av de knappt 700 000 000 valsedlarna en betydande miljöpåverkan. Odenbring menar därom, att om vi inte inför e-röstning till fullo, kommer det fortfarande krävas viss distribution av valsedlar. Vilket i sig kommer fortsättningsvis kräva pappersark och transport av betydande magnitud. Därtill kommer en effektivisering av processen för val att begränsas, eftersom det förmodligen fortfarande kommer finnas fysiskt valdeltagande kommer även här, ett stort antal rösträknare etc. att behövas för att garantera valets integritet, påverkan och säkerhetsskäl. Således är införandet av e-röstning som komplement av effektiviserings-skäl relativt ogrundat, eftersom skillnaderna kommer vara minimala. Därtill menar Odenbring att svensk pappersproduktion och pappershantering är ledande i

miljömedveten produktion, vilket i sig minimerar valets miljöpåverkan ytterligare. Detta skall också mätas med miljöpåverkan av en digital valprocess, som kommer kräva x antal servrar, x antal maskiner i vallokalerna utifrån det elektroniska valets utformning som i sig kan komma att påverka miljön på andra sätt.

4.3 Hypotesprövningar

Följande kapitel kommer pröva hypoteserna utifrån det tidigare presenterande materialet i resultatkapitlet.

4.3.1 Hypotes 1: Rösta digitalt är fördelaktigt för valdeltagandet

Studiens första hypotes är att e-röstning är fördelaktigt för valdeltagandet, denna prövning hoppas på att hitta trender som talar för att valdeltagandet kan öka vid införandet av elektroniska val.

H1= Möjligheten till att rösta digitalt är fördelaktigt för valdeltagandet i kommuner med lågt valdeltagande.

Baserat på det presenterande resultatet i figur 9, 10, 11 & 12. Där om anser jag figur 12 som mest betydande i detta fall. Eftersom 53,3% av som tidigare har avstått ifrån att rösta menar att de hade gjort samma beslut trots alternativa röstningsmedel. Medan 33% förmodar att de hade gjort ett annat beslut idag beroende på om andra röstningsalternativ var tillgängliga, i detta fall e-röstning. De resterande 13,3% svarade "kanske", vilket gör det svårt att uttala sig de anser att e-röstning hade givit ett potentiellt annat utfall i den gruppen. Där om kan det tyda på att det e-röstning kan ha sänkt någon tröskel, eller minimerat annan alternativkostnad, som får de fundera ytterligare en runda om att delta. Med det sagt, motsvarar de 33% som anar att de hade deltagit i valet om möjligheten till e-röstning fanns endast motsvarande 8 individer, kan det ge indikationer på att e-röstning eventuellt hade bidragit till valdeltagande bland vissa medborgare. Med antagandet att mitt stickprov är representativt kan de ge vissa insikter om att enligt boende i dessa kommuner kan elektroniska val öka valdeltagandet i Botkyrka och Haparandas kommun marginellt. En indikation som kan tolkas som att de hade velat delta men på grund av röstningsalternativen uteblev deras önskade röst.

Där om bör problematiken om förtroende för valet i sig kan påverka valdeltagandet, som Odenbring lyfter kan en förändring av valprocessen få oönskade effekter på andra håll. Om införandet av e-röstning kan påverka så pass mycket så att andra delar av väljarkåren väljer att avstå kan det snarare få en motsatt effekt. Detta kan bero på att digitala autentiseringsverktyg, som bland annat BankID brukas i bedrägerier som är ett växande problem. Trots det, är förtroendet av BankID högt, och brukas av 98% av svenskarna i åldrarna 18-67 år (BankID, 2021). Med att fler människor vänjer sig till att sköta sin personliga administrering och tillika andra tillika personliga tjänster som sjukvård kan det tyda på att förtroendet för digital autentisering vid införandet av e-röstning kan förbli.

4.3.2. Hypotes 2: Att rösta i riksdagsvalet är ansträngande

Studiens andra hypotes utgår ifrån att försöka värdera ansträngningsnivån för att delta i riksdagsvalet. I syfte av att få en uppfattning om väljarkåren upplever det som en ansträngande process menar tesen att alternativkostnaderna är högre, medan om det inte uppfattas ansträngande kan det ses som en relativt

smärtfri process med lägre alternativkostnader. Denna prövning utgår strängt ifrån nivån på svenskt valdeltagande och figur 8 i resultatkapitlet.

H1= Individer tycker att det är ansträngande att rösta i riksdagsvalet

Enligt diagram 8 kan vi se en tydlig majoritet som inte upplever att rösta som en ansträngande aktivitet. Det andra vanligaste svarsalternativet var 4, som motsvarar *inte speciellt ansträngande*, följt av mellersta vilket kan tolkas som *helt ok ansträngande*. Kategori 2 och 1, som motsvarar *lite och mycket ansträngande* är endast 3 individer (4,4% av respondenterna) som svarat. Således kan en slutsats dras om att valdeltagande i riksdagsvalet inte är speciellt ansträngande, med ett par undantag. Därav anser jag att hypotesen kan förkastas, och de höga alternativkostnaderna som återfinns i paradoxen om valdeltagande inte nödvändigtvis är universella eller att de går att minimera med hjälp av institutionell facilitet.

4.3.3 Hypotes 3: Väljare anser att det är enklare att rösta digitalt än fysiskt i dagens riksdagsval

Hypotes 3 syftar till att skapa förståelse för medborgarnas uppfattning om att det skulle vara enklare att rösta elektroniskt än dagens alternativ. Denna hypotes är delvis svårare att undersöka då det elektroniska valet inte har implementerats i Sverige, således är de insamlade svaren ytterst teoretiska, men kan bidra till förståelsen om väljarkårens uppfattning, i linje med studiens forskningsfråga.

H1= Väljare anser att möjligheten till e-röstning sänker alternativkostnaden för att delta i val

Hypotesen prövas mot figur 10 & 11. Som tidigare nämnt i teorisavsnittet, har alternativkostnader delvis tolkats som "valdeltagandets enkelhet". I stapeldiagrammet (figur 10) påvisar att 76,4% tror att möjligheten till e-röstning hade förenklat röstningsprocessen för dem. Eftersom frågan är ställd till och för individen, i stället för "tror du e-röstning hade förenklat röstningsprocessen?" syftar frågan endast till individens inställning. Att 52 respondenter (motsvarar 76,4%) av respondenterna har den uppfattningen, kan tänkas sänka tröskeln för valdeltagande. I figur 11, visar även stapeldiagrammet att 67% av respondenterna att möjligheten till e-röstning hade till och med varit fördelaktigt för dem, i vår hypotetiska verklighet.

Till frågorna som utgör materialet till figur 10 & 11, ställdes även en följdfråga: "Varför/ Varför inte, hade du velat kunna rösta via e-röstning till riksdagsvalet?" med öppet svarsalternativ. Bland de 57 individer som svarade, kan ett par tendenser urskiljas. Det vanligaste svarsalternativet var att e-röstning skulle var enklare, order enklare användes som svar av 14 olika respondenter i linje med den formulerade hypotesen. Denna påvisade tendens att motivera tron till att e-röstning med just ordvalet *enkelhet* kan eventuellt bidra till ett förenklat valdeltagande för väljarkåren, inte minst om den svenska processen hade varit lika tidsminimerande som den estniska. Således kan vi inte förkasta mothypotesen.

4.3.4 Hypotes 4: Valmyndigheten tror att e-röstning kan öka valdeltagandet. Hypotes 4 ämnar till att förstå valmyndighetens tilltro till e-röstning som metod för att bidra till ökat valdeltagande. Med hänsyn till att valmyndigheten inte har något direkt ansvar för valdeltagande anses de ha användbara insikter i frågan.

H1= Valmyndigheten tror att e-röstning kan öka valdeltagandet i kommuner med lågt valdeltagande.

Hypotesen prövas mot det material som är presenterat i kapitel 4.1. och kommer delvis behöva beakta vissa latent antaganden vilket kan påverka hypotesprövningens precision. I materialet återfinns en

tendens som påvisar att den institutionella faciliteten av valdeltagandet i Sverige är av hög klass, vilket kan motivera de höga valdeltagarsiffrorna. Därom har datainsamlingen från Haparanda och Botkyrka påvisat att det finns individer som upplever att det trots allt finns alternativkostnader för att delta, vilket har varit bidragande faktorer till att de inte har deltagit. Varje enskilt sådant fall, där individer vill delta men upplevt att den praktiska tröskeln har varit för hög bör ses som ett misslyckande av valmyndigheten. Detta antagande behöver i sig inte stå i konflikt med Sinnets påvisning om institutionell facilitet. Eftersom valmyndighetens arbete grundar sig, som tidigare nämnt, under rådande lagstiftning. Således ligger det institutionella ansvaret till stor del hos den valda parlamentsförsamlingen, och att det finns ett institutionellt ansvar att förenkla valprocessen, för att möjligheten till att delta i val finns – med en hårfin gräns. Speciellt när det finns medborgare som upplever alternativkostnaden för hög för att delta.

Med det sagt, förkastar inte Odenbring möjligheten till e-röstning om lagstiftningen tillåter. Därom påpekar han att införandet i syfte att höja valdeltagandet kommer troligtvis endast ge effekt på marginalen. Och att motsvarande marginal eventuellt riskerar att avstå ifrån val eftersom digitala val kan påverka trovärdigheten till valet. Således accepteras inte H1, valmyndigheten tror alltså inte att framtida införanden av e-röstning kommer påverka valdeltagandet signifikant.

5. Slutsats & diskussion

Denna studie har syftat till att skapa en bild om svenskt valdeltagande och e-röstningens eventuella bidrag till svenskt valdeltagande. Utifrån det teoretiska ramverket i rationella choiceteorin och teorins ansatser om den rationella individen. Teorin som inte motiverar valdeltagande i dess traditionella mening, speciellt i relation till de alternativkostnaderna akten innebär. Studiens metodologi har varit att via två olika datainsamlingsmetoder, ett stickprov i populationen och intervju med representant från valmyndigheten pröva materialet mot hypoteser utformade för att lyckas besvara frågeställningen. På grund av studiens två skilda datainsamlingsmetoder har materialet till viss del skiljt sig åt. Därom har det gett en bredare insikt och generell uppfattning om ämnet, med perspektiv både från väljarkåren och representant från valmyndigheten. Det har bidragit till den teoriprövande ansatsen att ställa den tidigare nämnda kritiken och potentialen mot e-röstning samt rationella choiceteorins förklaringsmodeller på sin spets.

Det insamlade materialet från Haparanda och Botkyrka kommun påvisar i huvudsak att det finns en önskan och en tilltro till möjligheten att kunna rösta elektroniskt bland den lokala väljarkåren. Bland de två kommuner med lägst parlamentariskt valdeltagande i Sverige, framför allt på grund av vad den förväntade underlättande möjligheten kan innebära för röstningsprocessen. Denna *enkelhet* är delvis konstaterad sen införandet av elektroniska val i Estland. Bland den estniska väljarkåren menar; 75% av de som röstade elektroniskt att det är en smidigare process än alternativen, och, inte minst den betydligt minskade tidsåtgången för valdeltagandet från genomsnittliga 44 minuter fysiskt till 6 minuter via e-röstning. Därtill fanns det individer som, tidigare hade avstått ifrån att rösta på grund av att de valde att sova, återhämta sig från sjukdom eller upplevde processen för tidskrävande. Som den rationella nyttomaximerande individen kan mena att den i stället för att rösta prioriterar att återhämta sig eller för att spendera tid för att ta sig till vallokalen kommer spendera sin energi på annat mer givande aktiviteter.

Om enkelheten hade påverkat nivån av valdeltagande i Sverige är däremot en annan fråga, med delade meningar. Enligt datamaterialet från enkäten menar 33% av de som tidigare avstått ifrån att rösta att det skulle i stället rösta om möjligheten till e-röstning existerade. Således är tron på att e-röstning kan sänka alternativkostnaden befintlig. Trots att detta är rent hypotetiska scenarier, bör 33% anses som en tillräcklig andel för att ge effekt, inte minst om motsvarade siffror kan återfinnas i andra delar av riket.

Med det sagt, finns det även en risk att implementeringen ger motsatt effekt, dvs. påverkar valdeltagandet negativt. Valmyndighetens Odenbring belyser denna risk och hänvisar huvudsakligen att implementeringen kan påverka medborgarnas tillit till valet och dess resultat. Odenbrings uppfattning delas av ett par tendenser som observerats bland respondenternas svar i enkätundersökningen, två respondenter uttryckte liknande oro i frågan om hur de ser på möjligheten till e-röstning. Att valmyndigheten och 3,5% av respondenterna menar att risken om tillit är ett övervägande argument nog kan därom diskuteras. Regeringens implementering av e-tjänster förväntas öka, även kommersiella införanden av e-tjänster som berör konfidentiell information som bankärenden, deklarationer och sjukvård ökar. Samtliga transformationer till digital förvaltning har krävt en robust IT-infrastruktur som behandling mot eventuella tillitsproblem bland brukarna. Denna observerade utveckling kan vara språngbrädet till att stärka förtroendet för framtida elektronisk röstningsalternativ.

Med populationens generella muntra inställning till e-val är verkligheten att det är invånarnas önskan som bör vara skälet till införandet. Som tidigare nämnt är det den valda församlingen som stiftar ramverket för valprocessen. Att motivera införandet av miljö alternativt som en kostnadseffektiviserande åtgärd kan sannolikt minska miljöpåverkan eller minska kostnaderna för statsapparaten, trots att det inte behöver vara det åtråvärda skälet eller motiveringen för införandet. Därtill finns det frågetecken om staten kan kräva att medborgarna skall ha tillgång till den elektroniska utrustning som införandet medför för att delta, eller risken för utomstående påverkan på individens röst om den sker bakom stängda dörrar.

Rationella choiceteorins hänförande om de alternativkostnader som valdeltagande medför återfinns delvis i respondenternas svar, och lyckas delvis förklara varför ett par av respondenterna inte röstar. Med det sagt, deltar än drygt 70% i både Haparanda och Botkyrkas kommun vilket påvisar teorins bristningar och paradoxen om icke-valdeltagandets relevans. Tesen om den nyttomaximerande individen påvisar sig speciellt begränsad i denna studie, inte minst när det kommer till förklaringsmodellen om valdeltagande. Teorin som nyttjar ekonomiska modeller upplevs således begränsade i att formulera och värdera individens moraliska överväganden eftersom valdeltagande kan ses som en moralisk skyldighet - en plikt för medborgarna i dagens demokratier.

Valmyndighetens icke-ansvar att arbeta för själva nivån av valdeltagandet är en hårfin linje, speciellt när de däremot arbetar för att underlätta valdeltagandet för medborgarna. Denna differens kan motivera, på lagstiftarens begäran, alternativt, kan en initiering av elektroniskt valdeltagande om de ser e-röstning som bidragande underlättande åtgärd till valgenomförandet i stället som incitament för att motivera valdeltagande. Med det sagt, kan det diskuteras om valmyndigheten inte har något ansvar för valdeltagandet eftersom valdeltagandet i Sverige är generellt högt. Om det svenska valdeltagandet hade varit betydligt lägre, hade det sannolikt varit i valmyndighetens natur att arbeta för högre valdeltagande.

Avslutningsvis kan de finnas tendenser som tyder på att e-röstning kan bidra till valdeltagandet i Haparanda och Botkyrkas kommun strikt utifrån underlaget från respondenterna av enkäten. Därom, bör det beaktas att dessa svar inte behöver vara representativt för hela den lokala väljarkåren, inte minst med hänsyn till Odenbrings tillägg att en förändring av den analoga valprocessen kan påverka valdeltagandet på grund av andra skäl. Men med antagandet om ceteris paribus (allt annat lika), kan det tyda på att e-röstningen kan bidra som incitament för att möjliggöra valdeltagande där det tidigare har undgått.

6.2. Förslag till framtida forskning

Digitaliseringen av demokratin kan komma att te sig på olika sätt, inom valdeltagandet och eventuella digitala röstningsalternativ kommer därom kräva ytterligare forskning. Som inte minst kan kartlägga intresset för elektroniskt valdeltagande på riksnivå, vars ackumulerande kan utöver e-röstning som ett incitament för att underlätta valdeltagande snarare bidra till att undersöka framtiden bland hela väljarkåren och dess utformning. Ett forskningsproblem som uppstod i studiens diskussionsavsnitt är hur arbetet för den progressiva demokratin skall följa utvecklingen i samtiden. Denna diskussion kan komma att aktualiseras ytterligare när valdeltagandet minskar, eller när det digitala får större utrymme samt förtroende och det kommer vara i sin naturlighet att utveckla elektroniska möjligheter till valdeltagande. Därom kommer det krävas bred forskning för att leda sådana förändringar inom allt från till varför, hur och när, vilket har varit akilleshälen i denna studie. Som Odenbring lyfter kan den digitala transformationen påverka tilliten till viktiga institutioner, vilket också kan kräva effektanalyser innan implementering. Trots att studierna förmodligen kommer bli explorativa kommer de kunna ligga till grund för att motivera utvecklingen av våra demokratiska processer.

7. Referenser

- Bank-ID, 2021. Statistik bank-id – användning och innehav. (Hämtad 2021-11-22) URL: <https://www.bankid.com/assets/bankid/stats/2021/statistik-2021-11.pdf>
- D. Clark, 2019. Voter turnout in UK elections 1918-2019. Statista. (Hämtad 2021-12-02) URL: <https://www.statista.com/statistics/1050929/voter-turnout-in-the-uk/>
- Esaiasson, Peter – Gilljam, Mikael – Oscarsson, Henrik – Wängnerud, Lena. 2012. Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad. 4:e upplagan. Stockholm: Norstedts Juridik.
- Estonian National Electoral Committee. (n.d.). Elektroonilise hääletamise statistika 2005–2011. <http://www.vvk.ee/valijale/e-haaletamine/e-statistika/>. Accessed 28 March 2013. (English-language version: Estonian National Electoral Committee, Statistics about internet voting in Estonia,
- Ferejohn A. John & Fiorina P. Morris, 1974. "The paradox of not voting: A decision theoretic Analysis" in American Political Science Review. Vol. 68:2. Pp. 525-536. (Hämtad 2021-12-08) URL: <https://www.cambridge.org/core/journals/american-political-science-review/article/abs/paradox-of-not-voting-a-decision-theoretic-analysis/0F89DD7019DEC0A1D8B0F4F33CB69CBE>
- Feddersen, Timothy J. 2004. "Rational Choice Theory and the Paradox of Not Voting." The Journal of Economic Perspectives, vol. 18, no. 1, American Economic Association, pp. 99–112, URL: <http://www.jstor.org/stable/3216877>. (Hämtad 2021-12-07)
- Grönlund, Kimmo & Strandberg, Kim. 2019. "Voting and Public opinion in Finland", The social science research institute. Åbo Akademi University. Finland. (Hämtad 2021-12-05) URL: https://www.abo.fi/wp-content/uploads/2019/10/Voting_and_Public_Opinion_2019_second_edition_Digi.pdf#:~:text=This%20means%20that%20voter%20turnout%20is%20normally%20reported,for%20all%20eligible%20voters%20was%2068.7%20%25%202
- Körner, Svante & Wahlgren, Lars. 2012. Praktisk statistik. 4:e upplagan. Lund: Studentlitteratur.
- Lovett F. 2006. Rational Choice Theory and Explanation. *Rationality and Society*. Vol.18:2. Pp. 237-272.
- Lifvenhag, Ann-Sofie. 2021. "Digitalt valdeltagande" i motion till Riksdagen. (Hämtad 2021-11-30) URL: <https://data.riksdagen.se/fil/730D0B5B-8010-4E59-8562-A77DD5C8A94C>
- OSCE, 2018. ODIHR Election team expert final report. (Hämtad 2021-12-01) URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/6/2/403760.pdf>
- Regeringen (2013) E-röstning och andra valfrågor. "Statens offentliga utredningar SOU 2013:24" Sveriges Regering
- Sinnott, Richard. 2005. "Tackling the problem of voter abstention – the facilitation/mobilisation framework and some empirical evidence ." i European Commission for Democracy Through Law (Venice Commission) in co-operation with The European Commission. Strasbourg: The European Commission, pp. 49-68.
- Statistiska Centralbyrån (SCB). 2021. Valdeltagande i Sverige. SCB:s webbplats. URL: <https://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/manniskorna-i-sverige/valdeltagande-i-sverige/> (Hämtad 2021-10-24)
- Svensson, Per. 2015. Föreläsning om undersökningsmetodik 2015-02-25
- Teorell, Jan & Svensson, Torsten. 2007. Att fråga och att svara. 1:a upplagan. Malmö: Liber
- Tsahkna, Anna-Greta. 2013. "E-voting: Lessons from Estonia" i European View, vol 12, no. 1, pp. 59-66. URL: <https://eds.s.ebscohost.com/eds/detail/detail?vid=2&sid=f3a3976f-7c2d-4781-9101->

[b2406b13d5e9%40redis&bdata=JnNpdGU9ZWRzLWxpdmUmc2NvcGU9c2l0ZQ%3d%3d#AN=ejs44561871&db=edo](https://www.val.se/om-oss/vart-uppdrag/var-verksamhet.html)

Valmyndigheten, 2022. Vår verksamhet. (Hämtad 2021-12-14) URL: <https://www.val.se/om-oss/vart-uppdrag/var-verksamhet.html>